

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בא

(חלק בא שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת בא, ד"י שבט, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בא

וביאר הרא"ם (ועוד מפרשים) שהקושי בפסוק, שבא רש"י ליישב ב' פירושים אלו, הוא – ע"ד הקושיא בגמרא⁶ – „מי איכא ספיקא קמי' שמיא":

אם נאמר ש„חצות" הוא „שם דבר של חצי", צריך לומר שהכ"ף של „חצות" היא „כ"ף השיעור" [כמו בדוגמאות שהביא רש"י: כעשרת הימים⁷, כאיפה שעורים⁸], היינו, בערך, קרוב לזמן של חצות. ונמצא ש„הדבר מסופק"⁹ (זמנו אינו ידוע בדיוק) – והרי אי אפשר לומר כן כלפי מעלה¹⁰.

ועל זה הביא רש"י ב' פירושים: (א) „כחצות הלילה" הוא „כהחלק הלילה" [ובפעולה הוראת ה„כ"ף" היא – „כאשר": „כחצות הלילה" – „כאשר יחלק הלילה"¹¹, באמצעו של הלילה בדיוק], ונמצא, שלא הי' בזה ספק.

(ב) „כחצות" הוא אמנם „כמו כחצות הלילה" . . דמשמע סמוך לו", ומשה אמר כן „שמא יטעו כו", אבל

א. בפירושו על הפסוק: „כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים", הביא רש"י ב' פירושים על „כחצות הלילה":

(א) „פשוטו לישבו על אופניו", שפירוש „כחצות הלילה" הוא „כהחלק הלילה" – ולפי פירוש זה „אין חצות שם דבר של חצי" – מחצית הלילה, אלא פעולה² (והביא כמה דוגמאות על זה).

(ב) „ורבותנו דרשו³ כמו כחצות⁴ הלילה, ואמרו שאמר משה כחצות דמשמע סמוך לו . . שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא". ולפירוש זה „חצות" הוא „שם דבר של חצי" – חצי הלילה, ומה שאמר משה „כחצות" – „סמוך לו", ולא „בחצות" (בדיוק) – הוא לפי שחשש „שמא יטעו כו' ויאמרו משה בדאי הוא". ומסיים רש"י (לכמה גרסאות⁵) „אבל הקב"ה יודע עתיו ורגעיו אמר בחצות".

(1) פרשתנו יא, ד.

(2) ראה רבי'ע וגו"א כאן (באר הגולה באר השלישי סמוך לסופו). רא"ם, דקדוקי רש"י (ועוד) כאן.

(3) ברכות ג, ב ואילך.

(4) כ"ה בדפוסים שלפנינו, אבל בדפוס ראשון ושני ובכמה כת"י רש"י שתח"י – „בחצי", והוא לשון הכתוב לקמן יב, כט (וראה לקמן סעיף ב).

(5) כ"ה בדפוס שני ועוד (אבל בדפוס ראשון ובכמה כת"י רש"י שתח"י ליתא). וראה ברכות ותוד"ה ואתא שם. – הל' „יודע עתיו ורגעיו" נמצא בפסיקתא דר"כ פ' ויהי בחצי הלילה. וראה

גם מכילתא על הפסוק ויהי בחצי הלילה. פס"ר פ' ויהי בחצי הלילה. יל"ש פרשתנו רמז קפו. ועוד. וראה לקמן הערה 52.

(6) ברכות שם.

(7) שמואל א כה, לח.

(8) רות ב, יז.

(9) לשון הרא"ם כאן.

(10) ועד"ז אין לומר ע"ד הפשט שהכ"ף הוא כ' הדמיון (כדעת רב אשי בברכות שם), כמ"ש הרא"ם שם.

(11) ראה גם רשב"ם כאן.

לך¹⁵), „ויחלק עליהם לילה“, הביא רש"י (ממדרש אגדה¹⁶), „שנחלק הלילה... וחציו השני נשמר... לחצות לילה של מצרים“, דהיינו, שה„חצות לילה של מצרים“ אינו קשור דוקא לרגע של חצות הלילה, אלא ל„חציו השני“ בכללותו¹⁷;

וא"כ בודאי ה' לרש"י להביא כאן את הפסוק, „ויהי בחצי הלילה גו“.

ומאחר שלא הביא רש"י פסוק זה, וכתב (על פירוש הא') „זהו פשוטו לישובו על אופניו“ – משמע, ש„פשוטו“ של פסוק זה (מצד עצמו) מכריח לפרש „כהחלק הלילה“.

ג. גם צריך להבין:

(א) במה פירוש הא' של רש"י בגדר „פשוטו“ יותר מפירוש הב' (שרש"י קוראו „דרש“)?

ואין לומר, שלפי פשוטו „אין חצות שם דבר של חצי“ [כפי שלכאורה אפשר לפרש בלשון רש"י „זהו פשוטו לישובו על אופניו שאין חצות שם דבר של חצי“, היינו, ש„אין חצות שם דבר של חצי“ הוא נתינת טעם על „זהו פשוטו“] – כיון שתיבת „חצות“ אמורה

הקב"ה אכן אמר „בחצות“ – הזמן המדויק.

ב. אבל צריך להבין:

מהו ההכרח לומר, שאם הכ"ף ד„חצות“ הוא כ"ף השיעור „יחוייב שיהי הדבר מסופק“? – הלא אפשר לפרש, שטעם האמירה „חצות“ (בכ' השיעור) אינו מפני ספק בדבר, אלא מאחר שהדבר אמנם יארע „סמוך לחצות“¹²?

ובפרט קשה – כמו שהקשה הלבנוש: הלא אפילו כאשר אדם אומר דבר בלשון כ' השיעור, לאו דוקא שזהו „דבר מסופק“ אצלו; אין זאת אלא ש„לא חש“ לומר את הסכום המדויק (במספרים פרטיים, ולכן אמר סמוך למספר כללי מסוים).

אמנם הטעם שאין לומר כן הוא בפשטות¹³, שהרי להלן כתיב¹⁴ „ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור גו“ – היינו שמכת בכורות היתה „בחצי הלילה“ בדיוק, ולא „סמוך לחצות“.

אבל אין מסתבר לומר שזהו הכרחו של רש"י כאן – דאם כל הוכחת רש"י היא מן הפסוק להלן „ויהי בחצי הלילה“, ה' לרש"י להביא פסוק זה בפירושו כאן

[כמו שנתבאר כמה פעמים, שרש"י (בפירושו על התורה) אינו סומך על פסוק שטרם למד הבן-חמש];

ובפרט שלעיל על הפסוק (בפרשת

12) להעיר מלשון הכתוב (וירא יט, טו), וכמו השתר עלה“.

13) ראה גם בחיי כאן. ועוד.

14) פרשתנו יב, כט.

15) יד, טו.

16) תיב"ע שם. ב"ר פמ"ג, ג. ועוד.

17) ולהעיר, שהראב"ע כאן פירש שזהו „חצות הלילה“, בחציו השני, וכן מפרש מ"ש לקמן „בחצי הלילה“. ובוזהר פרשתנו לו, ב (ופי עץ הדעת טוב כאן) שזהו ההפרש בין „חצות“ (שפירושו „כמפלג“) ל„בחצי“ (שפירושו „בפלגות בתראה“). וראה ש"ך על התורה כאן, שהציאה („אני יוצא“) היתה „חצות“ והמכה („וה' הכה“) „בחצי הלילה“.

„שמא יטעו כו' ויאמרו משה בדאי הוא” — למה לו למשה לראות בחשש זה שבגדר שמא דבר ודאי כל כך (וממילא כאשר כל ימותו כל הבכורות בבת אחת (לפי חשבון אצטגניני פרעה), „סמוך לחצות” ולא ברגע של חצות בדיוק, יאמרו „משה בדאי הוא”²³) עד לשינוי לשון השם בחצות ואמירת כחצות!?

ג) בסיום פירוש רש”י — „אבל הקב”ה יודע עתיו ורגיעו²⁴ אמר בחצות” — אינו מובן:

כמו שנתבאר כמה פעמים, אפילו כאשר רש”י מביא מדרשי חז”ל, דרכו להעתיק רק ענינים אלו המיישבים את דברי המקרא ויש להם מקום ע”ד הפשט — וצריך להבין בנדון דידן: אע”פ שמקור הענין בדברי „רבותינו”²⁵ — מהו ההכרח ע”ד הפשט ש„הקב”ה .. אמר בחצות”, אשר לפי זה צריך לומר ששינה משה מדיבורו של הקב”ה (כמו שהאריכו המפרשים) — הלא אפשר לפרש שאף הקב”ה אמר למשה (להודיע לפרעה) „כחצות”, מצד טעם זה גופא: „שמא יטעו כו”²⁶?

ד) מדוע העתיק רש”י מן הכתוב גם את תיבת „הלילה” — לכאורה, ב’ הפירושים מבארים רק את תיבת „כחצות” („כהחלק” או „כמו כחצות”)?

23) ראה בחיי כאן. שפ”ח כאן. ועוד. ולהעיר מנתיבות עולם (למהר”ל) נתיב האמת פ”ב.

24) ראה ג”כ פרש”י בראשית ב, ב. וראה לקמן סעיף ה.

25) נסמן לעיל הערה 5.

26) בלבוש פירש כן לפי האמת (אלא שרז”ל וגם רש”י ז”ל אחריהם כינו הדברים כלפי משה). וכפי הנראה לא היו תיבות אלה לפניו (ראה לעיל הערה 5). וראה צידה לדרך כאן.

57 ב’ פעמים במקרא¹⁸, ובב’ המקומות „חצות שם דבר של חצי”¹⁹

[ובהכרח לפרש, שבלשון „זהו פשוטו .. שאין חצות שם דבר של חצי” כוונת רש”י היא: כדי „לישבו על אופניו” לפי פשוטו, יש (לחדש ו) לומר „שאין חצות (בנדון דידן)²⁰ שם דבר של חצי”].

וא”כ, מאחר שבשאר המקומות שנאמר בהם „חצות” פירושו „שם דבר של חצי” — למה לנו לומר, ש„פשוטו” של „כחצות” כאן (אינו שם דבר של חצי, אלא) הוא „כהחלק הלילה” (שאין לו עד במקרא), ואילו הפירוש דהיינו „סמוך לחצות” הוא רק ענין של „דרש”²¹?

[ואע”פ שלפי זה צריך לומר, שמשא אמר „כחצות” מצד „שמא יטעו כו” — הרי זה, לכאורה, ענין (וחשש) שיש לו מקום גם לפי דרך הפשט²²].

ב) מהי כוונת רש”י (בפירוש הב’)

18) תהלים קיט, סב. איוב לד, כ. וראה חדא”ג מהרש”א ברכות שם.

19) ולהעיר גם מלשון רש”י לך שם — „לחצות לילה של מצרים”, המורה ג”כ ש„חצות” הוא „שם דבר של חצי”. אלא שאפשר לחלק בין לשון מקרא ללשון רש”י.

20) ולהעיר, שבאיוב שם פירש”י דקאי על חצות לילה דמצרים.

21) להעיר (יתירה מזו) מפירוש הרא”ם בפרשתנו (יא, ב) במ”ש רש”י „אין נא אלא לשון בקשה”, דהיינו „אין נא האמור פה אלא כו”, והביא כמה ראיות לדבריו.

22) כקושיית הלבוש.

22) ועי’ מ”ש רש”י לקמן (פסוק ח) שחלק משה כבוד למלכות, ומשום זה ה’ דיבורו באופן המתאים. וראה דברי דוד (ועוד) כאן, שמשא שינה מדברי הקב”ה ע”ד מה שינה הכתוב מפני השלום (פרש”י וירא יח, יג).

הקב"ה „כעת מחר“³¹, וכפירוש רש"י: „כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה בכותל כו" – יש טעם מיוחד מפני מה ה' הדבר נצרך³² – על מנת להבטיח ש„הירא את דבר ה"“³³ ידע את הזמן כדי שיוכל להציל את „עבדיו“ ו„מקנהו“ מן המכה – משא"כ בנדון דידן.

[ולהוסיף – בנדון דידן לא הודיע הקב"ה את היום שבו תהי' המכה, אלא רק שתבוא „כחצות הלילה“ – ואם כן בלאו הכי אין ביכולת פרעה לדעת בוודאות את זמן המכה]³⁴

ובהכרח לומר, שהכוונה באמירת „כחצות הלילה“ אינה להודיע את הזמן הקבוע למכה, אלא זהו ענין מיוחד באופן ואיכות המכה: „כחצות הלילה“ מורה ומדגיש ומגלה ש„אני יוצא“, הקב"ה בעצמו יוצא ומביא את המכה (ע"ד שנאמר לעיל³⁵ „למען תדע כי אין כה' אלקינו“).

אבל דבר זה דורש ביאור: מהו העילוי המיוחד בזמן של „כחצות

ד. ויובן בהקדם הדיוק בלשון רש"י – „זהו פשוטו לישבו על אופניו“, דלכאורה זהו יתור לשון, והוה לי לרש"י לומר כלשונו בכמה מקומות בפירושו „זהו פשוטו, ורבתינו דרשו כו".

אלא שבה מרמז רש"י, שהקושי בתיבות „כחצות הלילה“ (שהעתיק בפירושו) הוא (לא מצד הפירוש דתיבת „כחצות“, ואפילו לא מצד הטעם שאין מקום לפרש כן כלפי מעלה, אלא) מצד תוכן הענין שבמקרא: „פשוטו“ צריך להיות פירוש המיישב את המקרא „על אופניו“ – שהתיבות „כחצות הלילה“ יתאימו בכללות תוכן הענין שבמקרא.

והביאור בזה:

בלימוד הפסוק „כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים“ עולה מיד שאלה פשוטה: למאי נפקא מינה להודיע שהדבר („אני יוצא“) יתרחש „כחצות הלילה“?

ואין לומר, שבכך ביקש הקב"ה להודיע לפרעה את זמן המכה (בעלמא) – שהרי ברוב המכות לא קבע הקב"ה את הזמן מדויק לביאת המכה;

ואפילו ב„דבר“, „ברד“ ו„ארבה“²⁷ – הנה ב„דבר“²⁸ ו„ארבה“²⁹ קבע הקב"ה את היום „מחר“ ולא את השעה ביום³⁰; וב„ברד“ (שבה אמר

המכה (ולהעיר מפרש"י וארא ז, כה), משא"כ כאן שלא נאמר באיזה לילה, כדלקמן בפנים.

(31) וארא ט, יח.

(32) ראה בארוכה – לקו"ש חל"א ע' 43. וראה גם אוה"ח וארא ט, ה (גם בנוגע לדבר).

(33) וארא ט, כ.

(34) וכמ"ש הרמב"ן כאן: ולא פירש עתה איזה לילה תהי' המכה הזאת. ומה שביאר, שעיקר הכוונה היא לומר לו שיקום הוא ועבדיו באמצע הלילה, לכאורה אי"ז ביאור מספיק על הדיוק „כחצות הלילה“, והי' די שיאמר „בלילה“ סתם, כמו: „ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה“ (פרשתנו יב, יב); „ויקם פרעה לילה“ (שם, ל).

(35) וארא ח, ו – גבי קביעת זמן סיום מכת הצפרדעים.

(27) וגבי צפרדע וערוב אמר משה לפרעה שסיום המכה יהי' „מחר“ (וארא ח, ו. ח, כה).

(28) וארא ט, ה.

(29) פרשתנו י, ד.

(30) ועוד: שם י"ל שנאמר הזמן כדי לזרוז את פרעה, שאין לו זמן לשהות בהחלטתו אם לשלוח את בני"י, ואם אינו מוציאם עד למחר תבוא עליו

אני יוצא גוי" – הקב"ה "יצא" בדיוק בנקודה זו של "כהחלק הלילה"³⁸ להיותו "יודע עתיו ורגעיו".

ו. אבל אינו מובן: מדוע נקט הכתוב תיבת כחצות שיש בה ב' פירושים, ואדרבה: הפשט כאן צריך לראיות (ולא די ברא' אחת) וראיות אלו אף אינן דומות לגמרי לנדון דידן³⁹, שכן שב' הראיות עוסקות בנקודת ההתחלה שיש לאחרי' המשך למשך זמן (ושוב אין זו נקודה), משא"כ כאן נשארה זו נקודה ממש כנ"ל – בשעה שהי' אפשר לומר בפשטות ממש בחצות בבי"ת⁴⁰ – ולכן הוכרח רש"י להביא פירוש שני, אף שאין הוא מחוור ע"ד הפשט (משא"כ – הדרש), שהתחיל משה לומר כה אמר הוי' (ומיד שינה ואמר במקום בחצות –) כחצות.

אבל גם לפי פירוש זה מדברי רבותינו, הרי – "הקב"ה יודע עתיו ורגעיו (וממילא מי איכא ספיקא כלפי שמיא) אמר בחצות", והדבר מדגיש את ענין, "אני יוצא" – בארץ מצרים, אחר הריחיים וגו' [שאם לא כן – הרי אין כל טעם להזכיר את הזמן ד"חצות לילה", כנ"ל ס"ד באורך].

והחידוש ד"רבותינו" הוא, שכאשר הגיע הזמן למסור את זכרי ה' אל פרעה, שינה משה מצד החשש "שמא

הלילה" (סמוך לחצות), אשר מבטא את ההפלאה ד"אני יוצא"?

ואדרבה: לאחר שראה פרעה שמכת ברד באה בזמן המדויק, ברגע שהודיע הקב"ה מראש: "כעת מחר . . . כשתגיע חמה לכאן ירד הברד"³⁶, הרי אדרבא – אמירת משה ש"אני יוצא" יתרחש "כחצות הלילה" (לערך, סמוך לחצות) רק תחליש את "נאמנות" משה?

ה. ולכן מפרש רש"י, ש"כחצות הלילה" פירושו "כהחלק הלילה", ולפירוש זה הכתוב מבטא את דיוק הזמן באופן הכי שלם (עוד יותר מאשר ב"כעת מחר"³⁷):

החילוק בין ב' האופנים לתאר את זמן "חצי הלילה" – "חצות הלילה" או "כהחלק הלילה" – הוא:

"חצות הלילה" קאי על זמן (מסוים); "כהחלק הלילה" – בעת שמשך הלילה נחלק לב' חלקים – מתאר (לא זמן, אלא) פעולה. ובהוספה שפעולה זו אינה מתרחשת בהמשך זמן, אלא בנקודה של "זמן".

הנקודה המחלקת את ב' חלקי הלילה אינה שהות (המשך) זמן שאפשר למדדה (שהרי אם אפשר למדדה – צריכה גם היא להתחלק, חצי לחלק הא' של הלילה, וחצי' הב' – לחלק הב').

וזהו החידוש בענין "כחצות הלילה

38) ראה גם מכילתא פרשתנו יב, כט (ובשאר מקומות שנסמנו בהערה 5). שו"ת הרדב"ז סי' תתי"ד.

39) ראה גם גוי"א (כאן) ובאר הגולה שנסמנו בהערה 2.

40) גז"ז יש לפרשו פעולה ולא זמן – כי אין משנה בזה האם כתוב בכ"ף או בבי"ת.

36) ל' רש"י וארא ט, יח.

37) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י תיבת "הלילה", להדגיש, שכאן לא הי' יכול לשרוט שריטה בכותל וכו' כבכרד (שהרי אין חמה בלילה), ואעפ"כ הי' זמן המכה בדיוק ועוד יותר משם.

זו מאחר שאי אפשר לכוון את הרגע, אמור בנוגע לפרעה וכל מצרים, אבל יש כאן יוצא אחד מן הכלל: איצטגניני פרעה – החוזים במזלות וכוכבים הרואים בכללות את האמת⁴⁴, ופרעה התחשב בהם והתנהג לפי הוראותיהם⁴⁵.

ובכללות ה' ביכלתם להבחין ולדעת את הרגע של פעולת השם⁴⁶, ולא ה' כאן אלא חשש שמא יטנו.

ח. ויש לומר, שבלשון „אבל הקב"ה יודע עתיו ורגעיו אמר בחצות“, כוונת רש"י לרמז לדבריו בפירושו לעיל:

על „ויכל אלקים ביום השביעי“⁴⁷ הביא רש"י את מאמר ר' שמעון „הקב"ה שידוע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה“.

והפשט בזה: בשר ודם יש ביכלתו לדייק – עכ"פ ביגיעה גדולה – אפילו ברגע; אבל גם לרגע יש שיעור – „אחד מחמשת כו' רגע כמימרי“⁴⁸, כשיעור אמירת ג' אותיות.

אבל „חוט השערה“ פירושו – נקודת הזמן הקטנה ביותר אשר אין בגדר בשר ודם כלל לחלקה ולתופסה, ובכלל זה אפילו אצטגנינין ובלעם⁴⁹ היכולים להבחין ברגע של פעולת

יטעו כו" (וודאי שזה גופא ה' רצון ה')⁴¹.

ומהאי טעמא זהו ענין של „דרש" בלבד, מאחר שבפשט המקרא אין כאן ב' אמירות שונות [„הקב"ה .. אמר בחצות“, ומשה – „בחצות“], ואין זה אלא ענין של „דרש“.

ז. יתירה מזה: לכאורה עולה כאן קושיא – השוללת לגמרי את הפירוש הא': מאחר ש„כהחלק הלילה“ היא נקודת זמן, אשר רק הקב"ה יכול לכוון, ואין אדם יכול להבחין בה – א"כ מה יתן ומה יוסיף להודיע לפרעה ולחרטומיו ולכל מצרים ע"ד זמן זה, בשעה שבלאו הכי הוא וכל האנשים הנזכרים לא יוכלו לכוון ולדעת אם אמנם אירע הדבר בדיוק בנקודה שבה נחלק הלילה אם לאו⁴².

– וקושיא זו מיושבת עי"ז שמביא רש"י את (אריכות) לשון המדרש (שבו נזכרים אנשים שלא נזכרו כלל עד עתה –) איצטגניני פרעה,

ולא פרעה ועבדיו וכיו"ב. – וכמפורש בכתוב שמשה דיבר אל פרעה והחרטומים היו שם בעת דיבורם כדי להראות בלהטיהם בשעת מעשה שאף הם יכולים לעשות כן וגם „כל עבדיך אלה“⁴³.

והיינו, שהאמור לעיל, שאין תועלת באמירה שהדבר יתרחש בנקודת זמן

44) פרש"י לך טו, ה: אברם אין לו בן. וראה הערה הבאה.

45) פרש"י שמות א, טו. שם, כב.

46) ראה ברכות ז, א) ויודע דעת עליון .. שה' יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כו'.

47) בראשית ב, ב.

48) ברכות שם ובתוד"ה שאלמלי.

49) ברכות שם.

41) וי"ל שה' גם דברי ה' וע"ד שמצינו בכו"כ ענינים שבכתוב מפורש רק דבר ה' למשה, או רק דבר משה לישראל – אף ששניהם היו. וראה פרש"י לפנ"ז – שמות ג, יד.

42) להעיר מתוס' ברכות שם ד"ה ואתא. וראה גם אבי עזר לראב"ע כאן.

43) פרשתנו יא, ח.

„אבל הקב"ה יודע עתיו ורגעיו אמר בחצות“:

כוונת תיבת „בחצות“ אינה רק לרגע של חצות שגם בן אדם יכול לכוונו (עכ"פ בטורח גדול, ובלשון הראב"ע⁵¹: „בטורח גדול בכלים גדולים של נחושת“), אלא ל„חוט השערה“ של חצות⁵², שאין יכול לכוון אלא „הקב"ה (אשר הוא) יודע עתיו ורגעיו“.

(משיחות ש"פ בא וש"פ יתרו תש"מ)

51 פרשתנו כאן.

52 וכלשון הפסיקתא רבתי (ויל"ש) שבהערה 5: הקב"ה יודע עתותיו כו' נכנס בו כחוט השערה. ובמכילתא (שם) „היודע שעותיו . . חלקו“. וראה תנחומא (באבער) פרשתנו יז: שנחלק הלילה מאליו וחלק כחוט השערה.

השם⁵⁰, אלא רק הקב"ה „היודע עתיו ורגעיו“ יכול להבחין בה.

ולזאת רמז רש"י בדבריו בפרשתנו

50 דלא כדלעיל בנוגע לאצטגנינין. וי"ל דגם מכת בכורות ה"ז זעמו וכמה זעמו רגע (ברכות שם) ולא חוט השערה. ועוד י"ל שרק בלעם (דוגמא באומות – דמשה, שלא קם נביא בישראל כמשה אבל באומות קם ואיזה זה בלעם (ספרי ברכה לד, י), משא"כ אצטגנינין שהן (בנוגע לדייק בנקודה*) כסומא בארובה (ב"ב יב, ב), אבל כדוגמתו, ברוב הפעמים טועים, ולכן חשש משה כ"כ שמא יטעו עד כדי לשנות ל„בחצות“. ואכ"מ.

* ויש לקשר זה בהא דפחות מכשעורה אינו שולט עליו (רש"י וארא ח, יד. – מושא"כ בסנה' (סז, ב) מיכניף ובפרש"י שם, שאינו שייך לכאן).

